

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2022, sp. zn. 3 Tz 43/2022, ECLI:CZ:NS:2022:3.TZ.43.2022.1

Číslo: 14/2023

Právní věta:

Podle § 263 odst. 4 tr. ř. lze konat veřejné zasedání odvolacího soudu v nepřítomnosti obviněného, který je ve vazbě, jen tehdy, jestliže výslovně prohlásí, že se účasti na něm vzdává.

Obstrukční jednání obviněného nacházejícího se ve vazbě, spočívající např. v tom, že se v den nařízeného veřejného zasedání k projednání odvolání záměrně poškodí na zdraví, aby znemožnil jeho konání, lze pokládat za projev, kterým dává najevo, že se nehodlá účastnit veřejného zasedání. Za těchto okolností může odvolací soud konat veřejné zasedání i v nepřítomnosti obviněného.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.07.2022

Spisová značka: 3 Tz 43/2022

Číslo rozhodnutí: 14

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Nepřítomnost u veřejného zasedání, Řízení o odvolání

Předpisy: § 263 odst. 4 tr. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Dotčená rozhodnutí:

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2017, sp. zn. [11 Tvo 1/2017](#), uveřejněné pod číslem 27/2017 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. [8 Tdo 26/2016](#)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 10. 2011, sp. zn. [3 Tdo 1117/2011](#)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2004, sp. zn. [6 Tdo 932/2004](#)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 6. 2003, sp. zn. [5 Tdo 442/2003](#)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 10. 2002, sp. zn. [5 Tdo 749/2002](#)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2002, sp. zn. [6 Tdo 499/2002](#)

Nález Ústavního soudu ze dne 25. 9. 1996, sp. zn. [III. ÚS 83/96](#), N 87/6 SbNU 123

Nález Ústavního soudu ze dne 21. 1. 2014, sp. zn. [I. ÚS 2883/13](#), N 7/72 SbNU 93

Nález Ústavního soudu ze dne 9. 7. 2009, sp. zn. [II. ÚS 2152/08](#), N 156/54 SbNU 27

Nález Ústavního soudu ze dne 14. 2. 2023, sp. zn. [III. ÚS 2665/22](#)

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud podle § 268 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl jako nedůvodnou stížnost pro porušení zákona, kterou podal ministr spravedlnosti ve prospěch obviněné M. P., proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 3. 6. 2021, sp. zn. 11 To 81/2021, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Nymburce pod sp. zn. 2 T 125/2020.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Nymburce ze dne 27. 1. 2021, sp. zn. 2 T 125/2020, byla obviněná M. P. uznána vinnou pod bodem I. zločinem krádeže podle § 205 odst. 1, 4 písm. b) tr. zákoníku, pokračujícím přečinem úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1, 3, 4 tr. zákoníku dílem dokonaným a dílem ve stadiu pokusu podle § 21 tr. zákoníku, pokračujícím přečinem poškození cizích práv podle § 181 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, pokračujícím přečinem podvodu podle § 209 odst. 1, 2, 3 tr. zákoníku, pokračujícím přečinem padělání a pozměnění veřejné listiny podle § 348 odst. 1 tr. zákoníku, přečinem neoprávněného přístupu k počítačovému systému a k nosiči informací podle § 230 odst. 1, 2 písm. c), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, pod bodem II. pokračujícím přečinem úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1, 3 tr. zákoníku dílem dokonaným a dílem ve stadiu pokusu podle § 21 tr. zákoníku, pokračujícím přečinem poškození cizích práv podle § 211 odst. 1, 3 tr. zákoníku, pokračujícím přečinem poškození cizích práv podle § 181 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, přečinem padělání a pozměnění veřejné listiny podle § 348 odst. 1 tr. zákoníku, pod bodem III. přečinem úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1, 3 tr. zákoníku spáchaným ve stadiu pokusu podle § 21 tr. zákoníku, přečinem podvodu dle § 209 odst. 1, 2 tr. zákoníku, přečinem neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1 tr. zákoníku, pokračujícím přečinem poškození cizích práv podle § 181 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. Za to byla podle § 205 odst. 4 tr. zákoníku a za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku odsouzena k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání pěti let, pro jehož výkon byla podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazena do věznice s ostrahou.

2. O odvolání obviněné proti předmětnému rozsudku rozhodl Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 3. 6. 2021, č. j. 11 To 81/2021-2715, jímž podle § 258 odst. 1 písm. d), odst. 2 tr. ř. zrušil v napadeném rozsudku výhradně výrok o vině pod bodem 1/46 a celý výrok o trestu, v ostatních částech zůstal napadený rozsudek beze změn. Podle § 209 odst. 3 za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku odsoudil obviněnou k úhrnnému nepodmíněnému trestu odnětí svobody ve výměře čtyř let a podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku ji pro výkon trestu zařadil do věznice s ostrahou. Podle § 70 odstavec 1 tr. zákoníku a podle § 70 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku jí uložil tresty propadnutí věci.

3. Proti citovanému pravomocnému rozsudku Krajského soudu v Praze podal ministr spravedlnosti podle § 266 odst. 1, 2 tr. ř. stížnost pro porušení zákona ve prospěch obviněné M. P. Ministr spravedlnosti poukázal na to, že veřejnému zasedání odvolacího soudu, v němž bylo projednáno

odvolání obviněné proti rozsudku soudu prvního stupně, nebyla obviněná přítomna, účastnil se ho jen obhájce obviněné. Předseda senátu odvolacího soudu při jednání uvedl, že podle sdělení eskorty vězeňské služby se obviněná toho dne v eskortní místnosti sebepoškodila jednorázovým kovovým břitem, který měla ukryt, a při její osobní prohlídce nebyl orgány nalezen. Její zdravotní stav nevyžaduje přivolání rychlé záchranné služby, postačí ošetření vězeňským lékařem, z tohoto důvodu nemůže být provedena eskorta obžalované k veřejnému zasedání. Předseda senátu dále konstatoval, že podle názoru senátu se jedná o úmyslné maření veřejného zasedání s tím, že obviněná tak učinila opakovaně, neboť před konáním veřejného zasedání účelově obvinila obhájce ze sexuálního obtěžování. Odvolací soud poté vyhlásil usnesení, že veřejné zasedání bude konáno v nepřítomnosti obviněné. Podle názoru ministra spravedlnosti byl tímto rozsudkem porušen zákon v § 2 odst. 13 tr. ř. a § 263 odst. 4 tr. ř. v neprospěch obviněné. Jelikož se obviněná v době konání veřejného zasedání nacházela ve vazbě, tak veřejné zasedání o jejím odvolání mohlo být konáno jen za splnění podmínek v § 36 odst. 1 písm. a) tr. ř. a § 263 odst. 3, 4 tr. ř. Nebyla dodržena podmínka v § 263 odst. 4 tr. ř., kdy obviněná nebyla přítomna, ale ani se výslovně nevzdala účasti při veřejném zasedání. K takovému vyjádření ani nebyla ze strany soudu oslovena. Dále soud pochybil, když nedodržel poučovací povinnost, kterou mu ukládá § 2 odst. 13 tr. ř. a obviněnou neinformoval o všech právech, které jí umožní plné uplatnění obhajoby.

4. Ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 3. 6. 2021, č. j. 11 To 81/2021-2715, a v řízení, jež tomuto rozsudku předcházelo, byl porušen zákon v neprospěch obviněné M. P., v § 2 odst. 13 tr. ř. a § 263 odst. 4 tr. ř., podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 3. 6. 2021, č. j. 11 To 81/2021-2715, v celém rozsahu, jakož i další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a dále postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř.

II.

Vyjádření k podané stížnosti pro porušení zákona

5. Obviněná nevyužila svého práva a ke stížnosti ministra spravedlnosti se nevyjádřila.

6. Ke stížnosti pro porušení zákona se vyjádřil státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství. Státní zástupce uvedl, že s obsahem stížnosti pro porušení zákona se ztotožňuje a argumentaci ministra spravedlnosti považuje za správnou. Doplnil, že sebepoškození by v zásadě mohlo být obstrukcí, kterou by bylo možno odůvodnit omezení některých práv obviněného, jak je to patrné například z nálezu Ústavního soudu ze dne 25. 9. 1996 sp. zn. [III. ÚS 83/96](#). Podle názoru státního zástupce v předmětné věci není patrné, že by sebepoškození obviněné bylo takového rázu, aby jí skutečně zmařila svou účast u veřejného zasedání. Zjevně mohla být ošetřena i v budově soudu a její zdravotní stav zjevně nebránil ani jejímu případnému prohlášení podle § 263 odst. 4 tr. ř. Z uvedených důvodů má státní zástupce za to, že stížnosti pro porušení zákona by mělo být vyhověno v souladu s jejím závěrečným návrhem.

III.

Důvodnost stížnosti pro porušení zákona

7. Nejvyšší soud přezkoumal podle § 267 odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž byla stížnost pro porušení zákona podána, v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející a dospěl k následujícím zjištěním a závěrům.

8. Podle § 263 odst. 4 tr. ř. platí, že v nepřítomnosti obžalovaného, který je ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, lze veřejné zasedání odvolacího soudu konat jen tehdy, jestliže obžalovaný

výslovně prohlásí, že se účasti při veřejném zasedání vzdává. Je-li proto obviněný ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, musí být při veřejném zasedání odvolacího soudu zásadně osobně přítomen. Výjimkou je situace, když obžalovaný výslovně prohlásí, že se své účasti u veřejného zasedání vzdává. Může tak učinit písemně, ústně do protokolu nebo i jiným způsobem, který nezbuzuje pochybnosti o jeho vůli (§ 59 tr. ř.). I v takovém případě však musí být u veřejného zasedání přítomen jeho obhájce, neboť jde o důvod nutné obhajoby podle § 36 odst. 1 písm. a) tr. ř.

9. Z předloženého trestního spisu Nejvyšší soud zjistil, že veřejného zasedání o odvolání konaného dne 3. 6. 2021 se účastnil pouze obhájce, nikoliv obviněná. Obviněná přítomna nebyla a ve spise není ani založeno její prohlášení, že se své účasti u veřejného zasedání vzdává. V tomto smyslu se postup odvolacího soudu, který konal veřejné zasedání v nepřítomnosti obviněné, skutečně může jevit v rozporu se zněním § 263 odst. 4 tr. ř.

10. Nelze však přehlédnout, že právní úprava § 263 odst. 4 tr. ř. je především provedením práva obviněného být přítomen projednání své věci vyplývajícího z čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a práva na obhajobu podle čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. Zohledňují se tu zejména horší možnosti obviněného, který je ve vazbě či výkonu trestu odnětí svobody, náležitě obstarávat a řádně vykonávat svou obhajobu. Naproti tomu k obecnému zájmu na řádném a ústavně souladném výkonu spravedlnosti patří i povinnost státu, aby spravedlnost (ve spravedlivém procesu) byla vykonána bez zbytečných průtahů (čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod), a v přiměřené lhůtě (čl. 9 odst. 3 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech). Ze základního práva na účast při jednání, které je zakotveno v čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, a ze základního práva na právní pomoc, které je zakotveno v čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, nikterak nevyplývá povinnost obecného soudu přizpůsobovat režim řízení a jeho průběh představám a požadavkům účastníka řízení či jeho právního zástupce. Je na orgánech činných v trestním řízení důsledně sledovat účel trestního řízení, a vynaložit veškeré úsilí a prostředky, které jsou jim ze zákona k dispozici, aby řádný výkon spravedlnosti nebyl ohrožován (přiměřeně srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 30. 4. 2009, sp. zn. [II. ÚS 2448/08](#)).

11. Součinnost obviněného na procesní aktivitě nelze zásahy státu nikterak vynucovat (§ 33 odst. 1 tr. ř.), a to ani tehdy, jestliže je účast obviněného u jednání soudu nepominutelnou procesní podmínkou (§ 202 odst. 4 tr. ř., § 263 odst. 4 tr. ř.). Z ústavního hlediska se jeví přiměřené a spravedlivé – při zvýrazněném požadavku na všechny orgány činné v trestním řízení sledovat účel trestního řízení s vynaložením veškerého úsilí a prostředků, které jsou jim ze zákona k dispozici, aby řádný výkon spravedlnosti nebyl ohrožován takovými okolnostmi, na které stát sám jako procesní strana nemá vliv. Jestliže překážky bránící státu, navzdory realizované snaze vazební trestní věc ve stanovené lhůtě pravomocně skončit, jsou v extrémním rozporu s účelem trestního řízení, porušují svou podstatou a cílem nejen zákon, ale současně též i podmínky spravedlivého procesu (stanoveného postupu). Sem spadají nejen zřejmé snahy obviněného vyhnout se obmyslným jednáním důsledkům spojeným s trestním stíháním (sebepoškození, simulace či agravace ve zdravotním stavu apod.), tedy jednání nesoucí zřetelné snahy procesní obstrukce, ale i takové, které – ačkoli takové znaky postrádají – sledují již mimoprocesní cíle (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 25. 9. 1996, sp. zn. [III. ÚS 83/96](#)). Právo obviněného na osobní účast při soudním jednání, které mu zaručuje Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod či Listina základních práv a svobod, zaslouží ochranu pouze tehdy, není-li zneužíváno obstrukčním jednáním zjevně směřujícím ke zmaření jednání soudu (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. [8 Tdo 26/2016](#)). Ve výjimečných případech lze proto zřejmým obstrukcím ze strany obviněného, který je ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, vedoucím k nemožnosti konat veřejné zasedání o odvolání přikládat stejný význam, jaký by jinak mělo jeho výslovné prohlášení podle § 263 odst. 4 tr. ř., že se účasti při veřejném zasedání vzdává.

12. Právě o takový výjimečný případ jde v projednávané věci. O konání veřejného zasedání dne 3. 6.

2021 v nepřítomnosti obviněné bylo rozhodnuto na základě konstatování předsedy senátu, že obviněná opakovaně úmyslně maří konání veřejného zasedání, když v prvním případě účelově obvinila obhájce ze sexuálního obtěžování a ve druhém případě se sebepoškodila v eskortní místnosti. Jak Nejvyšší soud zjistil, s uvedeným konstatováním koresponduje také obsah trestního spisu. Veřejné zasedání o odvolání obviněné a poškozeného bylo nejprve nařízeno na 22. 4. 2021. Krátce přede dnem nařízeného veřejného zasedání obviněná doručila soudu přípis, v němž požádala o změnu ustanoveného obhájce, přičemž jako důvod uvedla, že na ni obhájce vyvíjí značně nepříjemný sexuálně erotický nátlak, a proto nechce, aby ji nadále obhajoval. Při veřejném zasedání takové nařčení obhájce zcela odmítl. Obviněná nebyla při veřejném zasedání přítomna, neboť eskorta telefonovala do jednací síně a sdělila, že obviněná má podle sdělení vězeňské služby záchvat, svalila se na zem a nereaguje. Po více než hodinovém přerušení veřejného zasedání členka senátu telefonicky ověřila, že ve veřejném zasedání není možno pokračovat, neboť obviněná stále dává najevo zdravotní problémy a vězeňská služba zavolala rychlou záchrannou službu. Veřejné zasedání bylo odročeno na 3. 6. 2021 v 11:00 hodin, mj. za účelem ustanovení nového obhájce. Z úředního záznamu ze dne 3. 6. 2021 poté vyplývá, že toho dne v 10:53 hodin se dostavil pracovník eskorty vězeňské služby a sdělil, že obviněná se sebepoškodila jednorázovým kovovým břitem. Obviněnou sice ošetřili sami pracovníci vězeňské služby, ovšem podle jejich vnitřních předpisů ji budou muset eskortovat k ošetření k vězeňskému lékaři.

13. Nejvyšší soud se ztotožňuje s názorem odvolacího soudu, že ze strany obviněné šlo o zjevné obstrukční jednání, jehož cílem bylo oddálit projednání podaných odvolání, potažmo pravomocné skončení věci. Ani u jednoho z veřejných zasedání neměl odvolací soud reálnou možnost přes obstrukce obviněné zajistit její přítomnost při jednání. V prvním případě (nehledě na vynucenou změnu obhájce) musela u obviněné zasahovat rychlá záchranná služba, ve druhém případě bylo třeba ošetření vězeňským lékařem. Nelze přitom souhlasit s názorem státního zástupce, že obviněná mohla být ošetřena v budově soudu, neboť vězeňská služba musela v souladu se svými vnitřními předpisy eskortovat obviněnou k ošetření právě k vězeňskému lékaři. Vzhledem k časovému prostoru určenému pro jednotlivá nařízená veřejná zasedání je navíc nepředstavitelné, že by trestní věc mohla být ještě téhož dne projednána v přítomnosti obviněné, aniž by musela být opětovně odročena. Obviněná svým jednáním dala dostatečně najevo, že veřejnému zasedání o odvolání přítomna být nehodlá. Její postup nebyl důsledkem neznalosti práv umožňujících plné uplatnění obhajoby, ale obstrukcí sledující mimoprocenší cíl. Poukaz na plnění poučovací povinnosti ve smyslu § 2 odst. 13 tr. ř. se proto jeví jako bezpředmětný. V tomto konkrétním případě odvolacímu soudu nezbylo, než upřednostnit zájem na řádném výkonu spravedlnosti bez zbytečných průtahů před právem obviněné na osobní přítomnost při projednání její věci.

14. Po provedeném přezkumu Nejvyšší soud neshledal, že by rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 3. 6. 2021, č. j. 11 To 81/2021-2715, a v řízení, jež tomuto rozsudku předcházelo, byl porušen zákon v neprospěch obviněné M. P., v § 2 odst. 13 tr. ř. a § 263 odst. 4 tr. ř. Nejvyšší soud proto stížnost pro porušení zákona zamítl jako nedůvodnou podle § 268 odst. 1 písm. c) tr. ř., a to v neveřejném zasedání (§ 274 odst. 2 tr. ř.).